

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สิทธิของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในเคหสถาน ต่างเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบุคคลใดจะล่วงละเมิดโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้มิได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสิทธินั้นกฎหมายจะให้การคุ้มครองอยู่ก็ตาม แต่สิทธิดังกล่าวก็ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดถึงขนาดที่จะไม่อาจกำหนดข้อยกเว้นได้ ประเทศต่างๆ ล้วนแล้วแต่กำหนดสิทธิเพื่อให้การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเคหสถานไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของตน แต่ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังเช่นในกรณีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานได้ ซึ่งถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในเคหสถานของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวบุคคล หรือจากเคหสถานของประชาชนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง แต่กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าไปดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานของประชาชน จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการไว้อย่างเคร่งครัด โดยการกำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องขอหมายค้นจากศาลเสียก่อนจึงจะดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานของประชาชนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรกลางที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นกลางมากที่สุด ได้กลั่นกรองและชี้แจงน้ำหนักระหว่างความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานภายในที่รโหฐานของประชาชน กับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะต้องถูกระงับกระเทือนจากการดำเนินการตรวจค้นของเจ้าพนักงาน แต่อย่างไรก็ตามก็มีบางกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือกรณีฉุกเฉินที่เจ้าพนักงานไม่สามารถไปขอหมายค้นจากศาลเพื่อมาตรวจค้นได้ทันทีในขณะนั้น เนื่องจากหากรอหมายค้นจากศาลอาจจะทำให้พยานหลักฐานที่สำคัญถูกเคลื่อนย้าย หรือถูกทำลายลงไปได้ หรืออาจจะทำให้ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ เป็นต้น กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นหลักที่ต้องขอหมายค้นจากศาลไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพ แต่ก็ต้องกำหนดไว้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นและฉุกเฉินเท่านั้น ดังเช่นที่บัญญัติ

ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานสามารถดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานของประชาชนได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลไว้ถึง 5 ประการ แต่ข้อยกเว้นที่สำคัญที่กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุที่จะดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล คือกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา 4 กรณีการค้นเพื่อป้องกันการโยกย้ายหรือทำลายพยานหลักฐาน

จะเห็นได้ว่าในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 อนุมาตรา 4 นั้นมีการระบุถ้อยคำว่า “เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายเสียก่อน” เป็นกรณีที่กฎหมายได้ให้ดุลพินิจแก่เจ้าพนักงานไว้กว้างขวางที่สุด จึงเป็นช่องว่างให้เจ้าพนักงานอาจใช้ดุลพินิจไปในทางที่ไม่ชอบในการดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานของประชาชน โดยไม่มีหมายค้นจนเกินขอบเขตที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งถือเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการที่จะครอบครองเคหสถานหรือที่รโหฐานของตนโดยปกติสุขได้ ดังนั้นการค้นในที่รโหฐานในกรณีนี้สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอันดับแรกก่อนที่จะดำเนินการตรวจค้น คือต้องพิจารณาว่า ภายในที่รโหฐานนั้นมีสิ่งของหรือบุคคลซึ่งเป็นสิ่งของหรือบุคคลที่เป็นเหตุให้สามารถทำการค้นได้หรือไม่ โดยจะต้องมีพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาพอสมควรว่า ภายในที่รโหฐานนั้นมีสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิด เพราะหากไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อเช่นนั้นแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานหมดอำนาจในการตรวจค้นในที่รโหฐานนั้นในทันที แต่หากว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่ามีเหตุอันควรเชื่อหรือไม่ว่า หากจะรอเพื่อไปขอหมายค้นจากศาลเสียก่อน สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายไปเสียก่อนแล้วหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อ แต่ก็มีปัญหาเกิดขึ้น คือบ่อยครั้งที่เจ้าพนักงานได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาแล้วว่ากรณีดังกล่าวถือว่ามีเหตุที่ทำให้ตนสามารถเข้าไปตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลได้ ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 (4) แต่เมื่อมีปัญหามาสู่การพิจารณาของศาลเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานในการดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น ศาลกลับพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวไม่เข้าลักษณะที่จะค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นตามมาตรา 92 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เป็นการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อโดย

ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เจ้าพนักงานไม่มีอำนาจค้น ถือเป็นกรณณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ซึ่งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการดังกล่าวก็อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลได้ ทั้งนี้บทบัญญัติในมาตรา 92(4) เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าวก็ตาม ซึ่งในปัจจุบันการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว ยังคงเป็นไปตามอำเภอใจของเจ้าพนักงานแต่ละคน เนื่องจากยังไม่มี การกำหนดกรอบและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาไว้อย่างชัดเจน

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 (4) ในกรณีการกำหนดให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าพนักงานได้นำไปใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว ซึ่งการค้นหาลหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถนำไปใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าวได้นั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา และแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศประกอบกัน เพื่อให้ได้หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นจากศาล โดยยึดหลักที่ว่ามาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในสังคมจะต้องไม่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาไทยที่ได้ตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐานสำหรับกรณีการค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้น ประกอบกับแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศ เพื่อที่จะค้นหาว่าศาลมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อในกรณีการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นไว้อย่างไร พบว่าศาลได้ให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นอย่างมาก โดยความผิดที่จะเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นได้นั้น จะต้องเป็นความผิดอาญาที่มีลักษณะร้ายแรงซึ่งได้สัดส่วนกับการใช้มาตรการค้นโดยไม่มีหมายค้น กล่าวคือหากเป็นความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อยหรือความผิดลหุโทษ เจ้าพนักงานไม่สามารถที่จะใช้ดุลพินิจดำเนินการตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้นได้ ส่วนความผิดประเภทใดที่จะถือว่าเป็นความผิดอาญาร้ายแรงนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยมิได้มีการแบ่งประเภทความผิดตามลักษณะความรุนแรงไว้อย่างชัดเจนเหมือนอย่างประเทศอังกฤษ มีเพียงการกำหนดกลุ่มความผิดไว้สามประเภท ได้แก่ความผิดลหุโทษ คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือ

ทั้งจำทั้งปรับ และความคิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ดังนั้นความคิดที่มีโทษร้ายแรงที่จะทำให้ เจ้าพนักงานสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อได้ ควรเป็นความคิดที่มีอัตราโทษจำคุก อย่างสูงเกินสามปีหรือปรับเกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากการศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกายังพบอีกว่า ศาลได้พิจารณาถึงลักษณะของ พยานหลักฐานที่คาดว่าจะพบในที่รโหฐานนั้นว่ามีขนาดใหญ่เคลื่อนย้ายยาก หรือมีขนาดเล็ก สามารถเคลื่อนย้ายหรือซุกซ่อนได้โดยง่าย โดยหากมีขนาดใหญ่ เคลื่อนย้ายยาก เช่นท่อนซุงขนาดใหญ่ เหตุที่จะดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นย่อมมีน้อยกว่าพยานหลักฐานที่มี ขนาดเล็กซึ่งสามารถซุกซ่อนเคลื่อนย้ายหรือทำลายได้โดยง่าย เช่นเมทแอมเฟตามีน เป็นต้น

และศาลยังได้พิจารณาถึงความสะดวกในการเดินทางไปขอหมายค้นด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือพิจารณาว่าการเดินทางของเจ้าพนักงานเพื่อมาขอหมายค้นจากศาลสามารถดำเนินการได้ โดยง่ายหรือไม่ โดยอาจพิจารณาจากระยะทางระหว่างสถานที่ที่จะดำเนินการตรวจค้น ที่ทำการ ของพนักงานสอบสวน และที่ตั้งของศาลที่จะขอหมายค้น อยู่ห่างไกลกันมากหรือไม่ หรือเส้นทาง คมนาคมเป็นเส้นทางทุรกันดาร หรือการเดินทางยากลำบาก หากจะต้องเสียเวลาในการเดินทางไป ขอหมายค้นจากศาลอาจจะทำให้พยานหลักฐานที่อยู่ในที่รโหฐานนั้นถูกเคลื่อนย้ายหรือถูกทำลาย ไปเสียก่อนได้ จึงถือว่ามีเหตุผลในความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐาน นั้นในทันทีโดยไม่ต้องขอหมายค้นจากศาลได้

นอกจากนี้แล้วศาลยังได้พิจารณาจากช่วงเวลาที่พบการกระทำความผิดหรือที่มีเหตุ ถูกฉกในขณะนั้น อันทำให้ต้องดำเนินการตรวจค้นในทันที โดยหากว่าเหตุแห่งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในที่รโหฐานในขณะนั้น เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้จะเย็นหรือใกล้จะมืด หรือ โอกาสที่จะพบพยานหลักฐานนั้นมีเพียงชั่วคราว หากไม่ดำเนินการตรวจค้นในทันที พยานหลักฐานที่อยู่ในที่รโหฐานนั้นก็อาจจะถูกเคลื่อนย้ายหรือถูกทำลายไปเสียก่อนได้ ก็ถือเป็น เหตุผลที่ทำให้เจ้าพนักงานสามารถดำเนินการตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลเสียก่อน เป็นต้น

และจากแนวคำพิพากษาของศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาที่ได้วางหลักไว้สำหรับกรณีการ ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นซึ่งสามารถนำมาประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควร เชื่อเพื่อค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ เช่นเดียวกัน คือการพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหา หรือบุคคลที่ อยู่ภายในที่รโหฐานนั้น ได้ทราบแล้วหรือไม่ว่า เจ้าพนักงานได้ตรวจพบการกระทำความผิดของเขาแล้ว หรือกำลังเฝ้าติดตามพฤติกรรมของเขาอยู่ เนื่องจากหากผู้ต้องหาที่กำลังมีเจ้าพนักงาน

ติดตามพฤติกรรมหรือความเคลื่อนไหวของเขา ก็มีความเป็นไปได้สูงที่พยานหลักฐานจะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายไปเสียก่อน กว่าที่จะไปดำเนินการขอยกฟ้องจากศาลมาทำการตรวจค้นได้ แต่เหตุที่ทำให้ผู้ต้องหา รู้สึกตัวดังกล่าว จะต้องไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตัวเจ้าพนักงานเอง เป็นต้น

ทั้งนี้ เหตุผลที่จะใช้เป็นเกณฑ์เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อ อันจะทำให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานภายในที่รโหฐานของประชาชน โดยไม่มีหมายค้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เจ้าพนักงานจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลทุกข้อดังกล่าวข้างต้น ประกอบกัน โดยให้มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เจ้าพนักงานจะต้องทราบหรือมีข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้น ที่ทำให้เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน และเชื่อว่าภายในที่รโหฐานนั้นมีสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิด และเชื่อโดยสุจริตว่าหากไม่ดำเนินการตรวจค้นในทันทีในขณะนั้น สิ่งของที่อยู่ภายในที่รโหฐานนั้นก็จะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายลงไปได้ การที่เจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริต เป็นความหมายในทางอัตวิสัย (Subjective) ที่เจ้าพนักงานเชื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีทรัพย์สินของอยู่ภายในที่รโหฐานนั้นและหากเน้นเข้าไปไม่ดำเนินการตรวจค้นในทันที สิ่งของนั้นก็จะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายไป

2. ต้องปรากฏข้อเท็จจริงที่วิญญูชนทั่วไป พอละเห็นในความเป็นไปได้ที่จะพบทรัพย์สินของนั้นจากการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานและหากไม่ตรวจค้นในทันทีทรัพย์สินของนั้นก็จะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายลงไปได้ อันมีลักษณะเป็นภาวะวิสัย (Objective)

ดังนั้นการพิสูจน์ว่ามี “เหตุอันควรเชื่อ” ต้องแสดงให้เห็นถึงสาระสำคัญสองประการตามที่กล่าวมาทั้งอัตวิสัยและภาวะวิสัย โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของเจ้าพนักงาน และคนทั่วไปก็เห็นเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นเข้าว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน เพราะฉะนั้นถ้าเจ้าพนักงานเชื่อโดยสุจริต แต่คนทั่วไปไม่เชื่อตาม ก็เรียกว่ายังไม่มีความเหตุอันควรและเป็นการค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การพิสูจน์ต้องกระทำต่อศาลและให้ศาลเห็นตามด้วยว่าอะไรเป็นสาเหตุแห่งความเชื่อก็พอ

ปัจจุบันหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และกรมสอบสวนคดีพิเศษ ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถนำไปใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นจากศาลไว้ว่าเป็น

รูปธรรมและชัดเจน ผู้เขียนจึงเห็นว่าสมควรที่จะมีการออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อ เพื่อคั่นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจโดยลำพังเกินขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งจะไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อที่จะแก้ปัญหาอันเกิดจากการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อคั่นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้น ตามมาตรา 92 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยมิชอบ อันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร และเพื่อที่จะแก้ปัญหากรณีความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายกับศาลในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อว่ามีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพียงใดจึงจะเหมาะสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อตามอำเภอใจโดยมิชอบ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะมีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นดังกล่าว ดังนี้

1. ควรมีการออกระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการคั่นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น โดยมีการกำหนดกรอบในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อไว้ เพื่อให้เจ้าพนักงานได้นำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในการใช้ดุลพินิจตรวจคั่นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น อันเป็นบรรทัดฐานแบบเดียวกัน โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญและหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

(1) พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด ว่ามีความชั่วร้ายรุนแรงเพียงใด มีผลกระทบต่อประชาชนมากหรือน้อยเพียงใด

โดยอาจพิจารณาจากอัตราโทษ เช่นคดีความผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ หรือคดีฆ่าคนตาย คดีค้ามนุษย์ เป็นต้น ซึ่งมีอัตราโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนเป็นอย่างมาก ย่อมมีเหตุผลในเรื่องของความจำเป็นเร่งด่วนมากกว่าความผิดที่มีอัตราโทษไม่ร้ายแรง หรือความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อยเช่น ความผิดลหุโทษ

(2) พิจารณาจากลักษณะของพยานหลักฐานที่คาดว่าจะพบในที่รโหฐานว่ามีขนาดใหญ่เคลื่อนย้ายยาก หรือมีขนาดเล็กสามารถเคลื่อนย้ายหรือซุกซ่อนได้โดยง่ายหรือไม่

โดยหากพยานหลักฐานที่คาดว่าจะพบในที่รโหฐานนั้นมีขนาดใหญ่ เคลื่อนย้ายยาก เช่นท่อขนส่งขนาดใหญ่ เหตุฉุกเฉินที่จะดำเนินการตรวจคั่นในที่รโหฐาน โดยไม่มีหมายค้นย่อมมี

น้อยกว่าพยานหลักฐานที่มีขนาดเล็กซึ่งสามารถชุกซ่อนหรือเคลื่อนย้ายได้ง่าย เช่น เมทแอมเฟตามีน เป็นต้น

(3) พิจารณาจากความสะดวกหรือระยะทางในการเดินทางไปขอหมายค้นจากศาลว่าสามารถดำเนินการได้โดยง่ายหรือไม่

โดยอาจพิจารณาจากระยะทางระหว่างสถานที่เกิดเหตุ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน และที่ทำการของศาลที่อยู่ในเขตอำนาจ ว่ามีระยะทางหรือมีความสะดวกในการเดินทางมากน้อยเพียงใด

(4) พิจารณาจากช่วงเวลาที่เกิดการกระทำความผิด อันทำให้ต้องค้นทันทีในขณะนั้น เช่น หากว่าเหตุแห่งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น เกิดขึ้นในเวลาพลบค่ำหรือใกล้จะมืด หรือโอกาสที่จะพบพยานหลักฐานนั้นมีเพียงชั่วคราว หากไม่ดำเนินการตรวจค้นในทันที พยานหลักฐานที่อยู่ในที่รโหฐานนั้นก็อาจถูกเคลื่อนย้ายหรือถูกทำลายไปเสียก่อนได้ ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะรวบรวมพยานหลักฐานในภายหลัง ก็สามารถดำเนินการตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลเสียก่อน เป็นต้น

(5) พิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหา หรือบุคคลที่อยู่ในที่รโหฐานนั้น ได้ล่วงรู้แล้วหรือไม่ว่า เจ้าพนักงานได้ตรวจพบการกระทำความผิดของพวกเขาแล้ว หรือกำลังเฝ้าติดตามพฤติกรรมของเขาอยู่ เนื่องจากหากผู้ต้องหา รู้ว่ากำลังมีเจ้าพนักงานติดตามพฤติกรรมหรือความเคลื่อนไหวของเขา ก็มีความเป็นไปได้สูงที่พยานหลักฐานจะถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายไปเสียก่อน กว่าที่จะไปดำเนินการขอหมายค้นจากศาลมาทำการตรวจค้น แต่เหตุที่ทำให้ผู้ต้องหา รู้สึกตัวดังกล่าว จะต้องไม่ได้เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตัวเจ้าพนักงานเอง

2. ควรมีการกำหนดมาตรการในการควบคุมการการใช้ดุลพินิจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น ภายหลังการตรวจค้นเสร็จสิ้น

กรณีการตรวจค้นที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นนั้น การควบคุมหลังจากดำเนินการตรวจค้นไปแล้วจะมีความสำคัญในแง่ของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการตรวจค้นอาจกระทำไปโดยผลการขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ดังนั้นจึงควรที่จะมีมาตรการในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานอย่างละเอียด โดยอาจกำหนดให้ภายหลังจากที่ทำการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานรายงานเหตุผลในการใช้ดุลพินิจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นไปยังพนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาทำการตรวจค้นเสร็จสิ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในเบื้องต้น เนื่องจากพนักงานอัยการคือผู้ที่ดำเนินการฟ้องคดียังศาล หากพนักงานอัยการเห็นว่า

เจ้าพนักงานตำรวจมิได้ใช้ดุลพินิจตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือกำลังแก่งจับคนบริสุทธิ์ ซึ่งมิได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาแต่อย่างใด พนักงานอัยการยอมใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีก็ได้ ซึ่งถือเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการถูกตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรมได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งหากพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ พนักงานอัยการก็จะออกคำสั่งไม่ฟ้องคดีแก่ผู้ต้องหาซึ่งทำให้ผู้ต้องหาได้รับการปลดปล่อยสู่อิสรภาพได้โดยรวดเร็ว

3. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

โดยควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งมีความเป็นอิสระจากองค์กรบังคับใช้กฎหมายขึ้นมาเพื่อมีหน้าที่วินิจฉัยข้อร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ข้อร้องเรียนได้รับการพิจารณาโดยเร่งด่วน โดยหากคณะกรรมการดังกล่าววินิจฉัยแล้วเห็นว่าข้อร้องเรียนไม่มีมูลก็ให้ยกคำร้อง แต่หากเห็นว่าข้อร้องเรียนมีมูลก็ให้เสนอแนะไปยังผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานที่ถูกกล่าวหาเพื่อลงโทษทางวินัยต่อไป สาเหตุที่ต้องมีคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระจากองค์กรบังคับใช้กฎหมายขึ้นมา เนื่องจากการตั้งกรรมการที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน เช่นระหว่างตำรวจต่อตำรวจด้วยตนเอง อันเป็นการควบคุมภายใน (internal review) นั้น ทำให้เกิดข้อครหาอยู่เสมอว่ามีการช่วยเหลือกันเองภายใน ไม่มีความเป็นธรรม ทำให้ผู้ที่ทำละเมิดสิทธิของประชาชนไม่ถูกลงโทษ โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องพิจารณาข้อร้องเรียนโดยเร่งด่วนเพื่อพิสูจน์ทราบและให้ความเป็นธรรมกับประชาชนโดยเร็ว ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการป้องปรามเจ้าพนักงานอีกทางหนึ่งว่าหากใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ก็ย่อมอาจถูกลงโทษทั้งทางอาญาและทางวินัยได้